

GİRİŞ

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş: Bir Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 2023, s.5-14'ten alınmıştır. Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr/aaug.htm

Bilimsel yazılar, şiir gibi, roman gibi, hayal gücüyle yazılmaz. Bir bilimsel bilgi daima önceki bilgiler üzerine kuruludur. Bir bilimsel yazı daima önceki yazılara dayanır.

I. DEVLERİN OMZUNDAKİ CÜCELER

Bilim adamları “devlerin omzundaki cüceler (*nani gigantum humeris insidentes*)”¹ gibidir. Bir devin omzundaki cüce, devden daha uzağı ve daha çok şeyi görür; ama bu, onun boyunun daha uzun, gözlerinin daha keskin olmasından değil, devin omzunda oturuyor olmasındandır. Devin omzundaki cüce, omzunda taşıdığı deve karşı borçludur. Onu omzunda taşıyan devin hakkını teslim etmesi, ona teşekkür etmesi gerekir.

Bir yazar da devin omzundaki cüce gibidir. Yazdıklarının çoğu kendisinden önce aynı konuda yazan yazarların yazdıklarının üzerine kuruludur. Bu nedenle de yeni yazarlar, önceki yazarlardan genellikle daha ileri gider; daha değerli şeyler yazarlar. Bunun sebebi, önceki yazarlardan zeka ve yetenek olarak daha üstün olmalarından değil, önceki yazarların eserlerinden yararlanıyor olmalarındandır. Eğer kendisinden önce aynı konuda yazan yazarlar olmasaydı, bir yazar çalıştığı konuda ya bir şey yazamaz, ya da daha basit şeyler yazabilirdi. Bu nedenle, bir yazar eserlerinden yararlandığı yazarlara karşı borçludur; onlara olan borcunu usûlüne uygun olarak ve zamanında ödemelidir. Peki ama nasıl? İşte bu sorunun cevabı bu kitabın konusunu oluşturmaktadır.

1. 1159 yılında Salisbury’li John’un *Metalogicon* isimli eserinde (III.4) yazdığına göre, “devlerin omzundaki cüceler” metaforu XII’nci yüzyılda yaşamış oylan Chartres’li Bernard’a (Bernard de Chartres) aittir (Edouard Jeauneau, “Nani gigantum humeris insidentes”: Essai d’interprétation de Bernard de Chartres”, *Vivarium*, Cilt 5, Sayı 2, 1967, s.79-99, www.jstor.org/stable/41963495). Söz konusu kısmın tamamı şöyledir:

“Dicebat Bernardus Carnotensis nos esse quasi nanos, gigantum humeris insidentes, ut possimus plura eis et remotiora videre, non utique proprii visus acumine, aut eminentia corporis, sed quia in altum subvenimur et extollimur magnitudine gigantea (Ibid.). (Türkçesi: Chartres’li Bernard’ın dediği gibi, biz devlerin omzundaki cüceler gibiyiz. Böylece daha uzağı ve daha çok şeyi görebiliriz. Bu bizim gözlerimizin daha keskin ve boyumuzun daha uzun olmasından değil, ama devlerin sırtında taşıdığımız ve yükseltildiğimiz içindir” [Çeviri bana ait].

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, kapağında gördüğünüz üzere, *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş* başlığını taşıyor. Bu başlık bu kitabın konusunu ifade ediyor. Bu “konu”yu biraz açalım.

II. BU KİTABIN KONUSU GENELDE SOSYAL BİLİMLER, ÖZELDE HUKUK BİLİMİ ALANINDA ALINTI VE ATIF USÛLLERİDİR

Alıntı ve atıf, bütün bilim alanında geçerlidir. Alıntısız ve atıfsız bilim olmaz. Gerek fen, gerek sosyal, bütün bilim alanında alıntı ve atıf vardır. Ancak bu alıntı ve atıfların yapılırken uyulacağı usûller, bilim alanından alanına az ya da çok farklılık gösterir. Bu nedenle bütün bilim alanları için geçerli ortak bir alıntı ve atıf usûlleri kitabı yazılamaz. Bu nedenle sadece belirli bir alana özgüleyerek alıntı ve atıf usûlleri kitabı yazmak daha doğrudur. Bizim kitabımız sadece *sosyal bilimler* alanında bilimsel yazma ve yayınlamaya ilişkindir.

Burada şunu da açıkça belirtmek isteriz: Bu kitapta özel olarak incelenen alıntı ve atıf usûlleri sorunları hep, *hukuk bilimi* alanından seçilmiştir. Keza kitapta tartışılan sorunlara verilen örneklerin neredeyse hepsi hukuk kitaplarından alınmıştır. Zira bizim çalıştığımız sosyal bilimler alanı hukuktur. Dolayısıyla bizim kitabımız doğrudan doğruya hukuk bilimi alanında alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir. Bununla birlikte bu kitapta yazdıklarımızın sosyal bilimler alanında da alıntı ve atıf usûlleri konusunda genel olarak geçerli olduğu kanısındayız.

III. BU KİTABIN KONUSU BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAZMA DEĞİL, MÜNHASIRAN ALINTI VE ATIF USÛLLERİDİR

Bu kitabın konusu genelde sosyal bilimler ve özelde hukuk bilimi alanında bilimsel *araştırma ve yazma* değil, münhasıran *alıntı ve atıf usûlleri*dir. Diğer bir ifadeyle, elinizde tuttuğunuz bu kitap, bilimsel *araştırma ve yazma* yöntemleri üzerine değil, bilimsel yazma sürecinin bir parçası olan alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir.

Türkiye’de bilimsel araştırma ve yazma konusunda yazılmış kitaplarda genellikle sadece bilimsel araştırma ve yazma usûlleri değil, aynı zamanda alıntı ve atıf usûlleri de incelenir. Bunda da esasen yanlış bir şey yoktur. Çünkü alıntı ve atıf, bilimsel yazmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak alıntı ve atıf usûlleri-nin bağımsız bir kitap konusu olarak incelenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü alıntı ve atıf usûlleri öylesine önemli bir konudur ki, bu konunun ayrıca ve ayrıntılarıyla incelenmesi gerekir. Nitekim ABD’de bu böyledir.

Örneğin ABD’de yazma ve yayınlama usûlleri konusunda temel kitaplardan biri *The Chicago Manual of Style*’dir². Bu kitap bir “*style*” kitabıdır. Atıf usûlleri konusunda ise başka kitaplar vardır. Örneğin hukuk alanında atıf usûl-

2. *The Chicago Manual of Style*, Chicago, The University of Chicago Press, 16. Baskı, 2010.

leri konusunda *The Bluebook: A Uniform System of Citation*³ ve *ALWD Citation Manual*⁴ olmak üzere iki temel kitap vardır. İngilizce literatürde birinci tür kitaplara “stil kitabı (*manual of style*)”, ikinci tür kitaplara ise “atıf kitabı (*manual of citation*)” ismi verilir.

Biz, Türkiye’de de bu şekilde bir ayırım yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Geçen 2022 yılının Ocak ayında ilk baskısı çıkan *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu* (Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2023) başlıklı kitabımız bilimsel yazma alanında bir “stil kitabı (*manual of style*)”dır. Elinizde tuttuğunuz bu kitap ise “alıntı ve atıf usûlleri kitabı”, yani bir “*manual of citation*”dır.

IV. ALINTI VE ATIF USÛLLERİ HAKKINDA KAYNAKLAR

“Alıntı ve atıf usûlleri” konusunda gerek Türkiye’de, gerekse yabancı ülkelerde yazılmış çeşitli kitaplar vardır. Asıl konumuza geçmeden önce bu kitapları burada kısaca tanıtmakta yarar vardır.

A. TÜRKİYE’DE

Türkiye’de alıntı ve atıf usûlleri konusunda kitaplar, “alıntı ve atıf usûlleri” değil, çoğunlukla “bilimsel araştırma” veya “bilimsel araştırma ve yazma” başlığını taşımaktadırlar ve bu kitaplarda alıntı ve atıf usûlleri konuları, bilimsel araştırma ve yazma konularıyla birlikte işlenmektedir. Bunlardan en önemlileri şunlardır (Son baskılar verilmeye çalışılmıştır):

- Türkkaya Ataöv, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, İstanbul, Alkım, 2006, 89 s.
 Nurettin Bilici ve Adem Bilici, *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, Savaş, 3. Baskı, 2020, 162 s.
 Zeynel Dinler, *Bilimsel Araştırma ve E-Kaynaklar*, Bursa, Ekin, 11. Baskı, 2023, 458 s.
 Birsen Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara, Savaş, 7. Baskı, 2018, 368 s.
 Yusuf Karakoç, *Hukuk Araştırmalarında Metod*, Ankara, Yetkin, 2021, 147 s.
 Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel, 37. Baskı, 2022, 368 s.
 Ayşe Odman Boztosun, Selin Sert Sütçü ve Oğuzhan Kaya, *Hukukta Bilimsel Araştırma Nasıl Yapılır?*, Ankara, Seçkin, 2022, 295 s.
 Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, İstanbul, Güzem Can Yayınları, 12. Baskı, 2020, 416 s.

Bu kitaplar ile bizim kitabımız arasındaki *temel bir fark* vardır: Bu kitaplar, münhasıran alıntı ve atıf usûlleri üzerine değil, bu usûlleri de içerecek bir şekilde bilimsel araştırma ve yazma üzerinedir. Bizim kitabımız ise sadece alıntı ve atıf usûlleri üzerinedir.

Bu konuda Türkçeye çevrilmiş iki önemli eser de vardır. Bu iki çeviriyi de burada zikrelelim:

-
3. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 20. Baskı, 2015.
 4. Association of Legal Writing Directors ve Darby Dickerson, *ALWD Citation Manual: A Professional System of Citation*, Austin, Wolters Kluwer, 4. Baskı, 2010.

Robert A. Day, *Bilimsel Bir Makale Nasıl Yazılır ve Yayınlanır*, Çev.: Gülay Aşkar Altay, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, 5. Baskı, 2000, 233 s.

Eugene Volokh, *Akademik Metinler Nasıl Yazılır? Hukukçular İçin Rehber*, Çev.: Ertuğrul Uzun, Ankara, Tekin, 2. Baskı, 2019, 458 s.

KUTU 0.1: İSNAD Atıf Sistemi.- Burada atıf usûlleri konusunda Türkiye’de son yıllarda yapılmış “İSNAD Atıf Sistemi” başlıklı çalışmaya özellikle dikkat çekmek isteriz. Bu çalışma,

“Dr. Abdullah Demir tarafından Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğünce desteklenen RGD-015 numaralı ‘Ulusal İlahiyat Atıf Dizini Projesi’ kapsamında, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Dini İlimler Uygulama ve Araştırma Merkezi (DİMER) bünyesinde, akademik yayıncılık alanında uzman öğretim üyelerinin ve hakemli dergi editörlerinin görüş, öneri ve değerlendirmeleri alınarak 2017-2018 yıllarında ‘İlahiyat Atıf Sistemi’ olarak geliştirilmiştir”⁵.

Günümüzde Türkiye’de pek çok ilahiyat dergisi “İSNAD Atıf Sistemi” sistemini kullanmakta ve kendilerine gönderilen makalelerde bu sisteme uyulmasını istemektedir. Bu oldukça güzel bir şeydir. Umarız bir gün Türkiye’deki hukuk dergileri de bu seviyeye gelirler. Vaki Türkiye’de alıntı ve atıf usûlleri konusunda ilahiyat bilim dalının hukuk bilim dalını geçtiğini gözlemek, bunu söylemek ve “İSNAD Atıf Sistemi”ni geliştiren ve kullananları tebrik etmek durumundayız.

Biz “İSNAD Atıf Sistemi”ni önemli ve başarılı bir çalışma olarak görüyoruz. Ancak bu kitabın çeşitli bölümlerinde görüleceği gibi bizim önerdiğimiz usûller, genellikle, “İSNAD Atıf Sistemi”nin önerdiği usûllerden farklıdır. Hukukçulara “İSNAD Atıf Sistemi”ni değil, bizim önerdiğimiz ve elinizdeki bu kitapta açıklanan atıf sistemini kullanmalarını tavsiye ederiz. Ayrıca belirtmek gerekir ki, hukukçuların ihtiyacı olan mevzuata ve içtihada atıf konusunda “İSNAD Atıf Sistemi”, hâliyle, yetersiz bir sistemdir. Elinizde tuttuğunuz bu kitapta mevzuat ve içtihada atıf konusuna tahsis edilmiş bölümler 300 sayfayı geçmektedir. Bunun “İSNAD Atıf Sistemi”nde bir karşılığı yoktur.

B. FRANSA’DA

Fransa’da (ve keza Belçika’da) hukuk alanında yazılmış çeşitli bilimsel araştırma ve yazma kitapları vardır. Bunlardan birkaçı aşağıdadır:

Michel Beaud, *L’art de la thèse*, Paris, La Découverte, 2013, 202 s.

Henri Capitant, *La thèse de doctorat en droit*, Paris, Dalloz, 3. Baskı, 1935, 155 s.

Stéphane Cottin (Ed.), *Recherche documentaire juridique: Méthodologie*, Brüksel, Bruylant, 5. Baskı, 2022, 344 s.

Simone Dreyfus, *La thèse et le mémoire de doctorat*, Paris, Cujas, 2. Baskı, 1983, 287 s.

Cecile Nissen et al., *Méthodologie juridique: Méthodologie de la recherche documentaire juridique*, Brüksel, Larcier, 5. Baskı, 2014, 172 s.

Martine Lani-Bayle, *Ecrire une recherche: mémoire ou thèse*, Paris, Chronique sociale, 2006, 148 s.

Raphaël Romi, *Méthodologie de la recherche en droit: master et doctorat*, Paris, Lexis-Nexis, 2. Baskı, 2010, 142 s.

Yukarıda örnekleri verilmiş Fransızca kitaplar sadece alıntı ve atıf usûlleri üzerine değil, aynı zamanda bilimsel araştırma ve yazma üzerindedir.

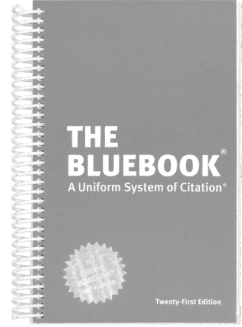
C. ABD’DE

ABD’de hukuk alanında alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazılmış çeşitli kitaplar vardır. Bunlardan en önemli ikisi şunlardır:

5. <https://www.isnadsistemi.org/hakkinda/marka-adi-ve-kokeni/> (E.T.: 14 Aralık 2022).

1. *The Bluebook: A Uniform System of Citation*

The Bluebook: A Uniform System of Citation, (Columbia Law Review, Harvard Law Review, University of Pennsylvania Law Review, The Yale Law Journal Editörleri Tarafından Derlenmiş), Cambridge, M.A., The Harvard Law Review Association, 20. Baskı, 2015, 560 s. (21. Baskı, 2020, 365 s.). *The Bluebook*'a online olarak www.legalbluebook.com adresinden ulaşılabilmektedir (ücretlidir).

The Bluebook'un kökeninde *Harvard Law Review*'in editörü Erwin Griswold'un bu dergide yayınlanacak makaleler için 1926 yılında hazırladığı 26 sayfa uzunluğunda “*A Uniform System of Citation*” başlıklı bir atıf usûlleri kitapçığı bulunur. 1926 tarihli bu kitapçığın tam metnine *The Bluebook*'un internet sitesinden ulaşılabilmektedir⁶. Kitap daha sonraki yıllarda *Columbia Law Review*, *Harvard Law Review*, *University of Pennsylvania Law Review* ve *Yale Law Journal* editörleri tarafından hazırlanmıştır ve günümüzde de bu şekilde hazırlanmaya devam edilmektedir. *The Bluebook*, *The Harvard Law Review Association* tarafından yayınlanmakta ve dağıtımı yapılmaktadır.

Kitabın 1958 yılında yapılan 10'uncu baskısının kapağı mavidir ve sonraki yıllarda da yapılan baskılarındaki kapak da mavi renklidir. “*A Uniform System of Citation*” isimli bu kitap, kapağının renginden dolayı “*The Bluebook*” olarak anılmaya başlanmıştır. Neticede kitabın 1991 yılında yapılan 15'inci baskısında kapağının üzerine “*The Bluebook*” ismi de yazılmış ve böylece bu kitap hem günlük dilde, hem de resmen “*The Bluebook*” olarak anılmaya başlanmıştır. Kitabın en son baskısı 2020 yılında yapılmış 21'inci baskısıdır. Bir önceki baskı olan 20'nci baskı 2015 yılında yapılmıştı. 1981 yılından bu yana yapılan baskıları spiral ciltlidir.

ABD federal mahkemeleri, kararlarının yazımında *The Bluebook*'taki kurallara uyarlar. Avukatlar da hazırladıkları dilekçelerde, yaptıkları savunmalarda bu kuralları izlerler. Keza hukuk fakültelerinin ezici çoğunluğu, öğrenci ödevlerinde bu kurallara uyulmasını ister. Yine hukuk dergilerinin ezici çoğunluğu, kendilerine gönderilen makalelerde *The Bluebook* kurallarına uyulmasını zorunlu tutar.

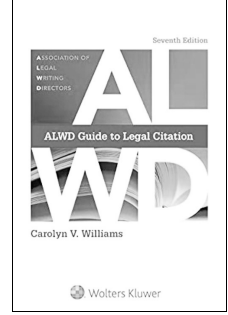
20'nci baskısı 560 sayfa, 21'inci baskısı 365 sayfa uzunluğunda olan *The Bluebook*'ta yüzlerce alıntı ve atıf usûlü kuralı vardır. *The Bluebook*, sadece alıntı ve atıf usûllerine ilişkin kurallar getirmez; alıntı ve atıflarda kullanılacak yazı stiline ilişkin de onlarca kural getirir. *The Bluebook*'ta ne zaman büyük harf, ne zaman küçük büyük harf, ne zaman italik kullanılacağına ilişkin onlarca kural vardır.

6. <https://www.legalbluebook.com/img/PastVersions/USC01.pdf> (E.T.: 14 Aralık 2022).

2. ALWD Guide to Legal Citation

Association of Legal Writing Directors ve Carolyn V. Williams, *ALWD Guide to Legal Citation*, Austin, Wolters Kluwer, 7. Baskı, 2021, 620 sayfa.

Dördüncü (2010) baskıya kadar *ALWD Citation Manual: Professional Citation Manual* başlığını taşıyan bu kitap beşinci ve sonraki baskılarda (2014) *ALWD Guide to Legal Citation* başlığını almıştır.

ALWD Guide to Legal Citation, esas itibarıyla *The Bluebook*'a benzer. Ama ondan farklı pek çok yönü vardır. ABD'de bazı hukuk fakülteleri ve bazı hukuk dergileri *The Bluebook*'a değil, *ALWD Guide to Legal Citation*'a uyulmasını isterler.

Yukarıda belirtildiği üzere, *The Bluebook: A Uniform System of Citation*'ın 20'nci baskısı 560 sayfa, 21'inci baskısı 365 sayfa), *ALWD Guide to Legal Citation*'ın 7'nci baskısı 620 sayfadır. Bunlarda alıntı ve atif usûlleri konusunda yüzlerce kural vardır. ABD'de hukuk alanında makale ve kitap yazan her yazar, bu kuralları öğrenir ve bunlara uyar. Bu kurallara sadece yazarlar değil, ödev hazırlarken üniversite öğrencileri de uyarlar. Üniversitelerde öğrencilere bu kuralları öğreten dersler vardır. ABD'de bu kurallara sadece hukuk yazarları ve hukuk öğrencileri değil, avukatlar da yazdıkları dilekçelerde, hâkimler kaleme aldıkları kararlarda uyarlar. ABD'de dindarlar için kutsal kitaplar ne kadar önemliyse, hukukçular için bu kitaplar en az o kadar önemlidir.

D. BİRLEŞİK KRALLIK'TA

a) *New Oxford Style Manual*.- Öncelikle belirtelim ki, Birleşik Krallık'ta bilimsel yazma usûlleri konusunda *New Oxford Style Manual* (Oxford, Oxford University Press, 3. Baskı, 2016, 928 sayfa) başlıklı temel bir kitap vardır. Bu kitabın “*Quotations and Direct Speech*” başlıklı 9'uncu Bölümü (s.152-1696), “*Law and Legal References*” başlıklı 13'üncü Bölümü (s.246-258) ve “*Notes and References*” başlıklı 17'nci Bölümü (s.312-327) ve “*Bibliography*” başlıklı 18'inci Bölümü (s.328-354) esas itibarıyla alıntı ve atif usûllerine ilişkindir.

b) *OSCOLA: Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities*.- Birleşik Krallık'ta sırf hukuk alanında atif usûlleri konusunda *New Oxford Style Manual* dışında *OSCOLA: Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities* isimli 61 sayfa uzunluğunda bir kitap vardır (www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/oscola_4th_edn_hart_2012.pdf). Birleşik Krallık'ta hukuk alanında atıflarda *OSCOLA* kurallarına uyulur.

Türkiye’de hukuk alanında kitap veya makale yazacak kişiler kendilerine önce şu soruyu sorsunlar: Ben alıntı ve atıf usûlleri konusunda şimdiye kadar kaç sayfa okudum? ABD’de bir makale yazmaya başlamadan önce herkes, alıntı ve atıf usûlleri konusunda yüzlerce sayfa okumuş oluyor. Türkiye’de hukuk alanında kitap ve makale yazarların alıntı ve atıf usûlleri konusunda okudukları sayfa sayısı çok sınırlıdır; bir kısmının ise sıfırdır.

V. BU KİTAP KİMLERE HİTAP EDİYOR?

Bu kitabın kendisinden özetlendiği 1710 sayfa uzunluğunda olan *Alıntı ve Atıf Usûlleri* başlıklı kitabımız esasen, sebeplerini adı geçen kitapta açıkladığımız üzere, lisans öğrencilerine değil, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine ve öğretim üyelerine hitap ediyor. Yine sebeplerini aynı kitapta açıkladığımız üzere, bu kitap, sadece akademisyenlere değil, uygulayıcılara da hitap ediyor. Zira Türkiye’de hukuk uygulamasında alıntı ve atıf usûlleri konusunda tam bir bilgisizlik hüküm sürüyor. Avukatların ezici çoğunluğu yazdıkları dilekçelerde alıntı ve atıf usûlleri kurallarına uymazlar. Uyanların bir kısmı ise bu kuralları tam bilmezler. Hâkim ve savcıların ezici çoğunluğunun da durumu aynıdır. Hâkimler yazdıkları kararlarda yaptıkları alıntılarının kaynağını çoğunlukla göstermezler. Gösterenler de eksik ve usûlüne aykırı olarak gösterirler. Oysa nerede alıntı var ise, bu alıntının kaynağı gösterilmelidir. Alıntının bir makalede değil de, dava dilekçesinde veya bir mahkeme kararında yapılması, o alıntıda kaynak gösterme yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Elinizde tuttuğunuz *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş* başlıklı bu kitap ise, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine, öğretim üyelerine ve uygulayıcılara değil, lisans öğrencilerine hitap ediyor. Zira lisans öğrencilerinin, didaktik düşüncelerle yazılmış, nispeten kısa ders kitaplarına ihtiyaçları vardır.

VI. ALINTI VE ATIF USÛLLERİ KONUSUNDA İYİ NİYET YETERLİ MİDİR?

Alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazarın *iyi niyetli* olması gereklidir; ama tek başına yeterli değildir. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazarın aynı zamanda *bilgili de* olması gerekir. Bunun sebebi şudur: Alıntı ve atıf usûlleri doğrudan doğruya akademik etikle ilgilidir. Etikle ilgili bütün konularda iyi niyet, gerekli ama yeterli olmayan bir şarttır. Bu gibi konularda kuralları ezbere bilmek, onları içselleştirmek ve onlara harfiyen ve otomatik olarak uymak gerekir.

Gerek alıntı ve atıf usûlleri konusunda, gerekse diğer akademik etik konularında, iyi niyetli bir yazarın hisleri çok önemlidir; bu hisler belli ölçüde yol göstericidir; ama bu hislere güvenmemek gerekir; bu hisler iyi niyetli bir yazarı da yanıltabilir. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda hislere değil, kurallara güvenmek gerekir. Bu kurallar bizi usûlsüz alıntı yapmaktan korur. Bu nedenle bu kuralları ezbere bilmek ve bunlara harfiyen uymak ve yazdıktan sonra da ortaya

çıkan cümle ve paragrafların bu kurallara uyup uymadığını tek tek kontrol etmek gerekir. Bu husus, ödev hazırlayan bir lisans öğrencisi için geçerli olduğu gibi, kıdemli bir profesör için de geçerlidir.

Etik sorunlar konusunda, iyi niyetli olmamız değil, sadece ve sadece kural-lara harfiyen ve otomatik olarak uymamız, bunu alışkanlık hâline getirmemiz, bizi yanlış yapmaktan korur. Bu kurallara dikkat etmezsek, iyi niyetli olsak bile, hepimiz hata içine düşebiliriz. Kimse usûlsüz alıntı yapmaktan muaf değildir. Bu tehlikeden uzak kalmak için alıntı ve atıf usûlleri kurallarını bilmemiz ve bu tür usûl kuralları içeren kitapları el altında tutmamız gerekir.

Bu nedenle alıntı ve atıf usûlleri kitapları, her yazarın masasında bulunması gereken bir *vademecum**'dur . Diğer bir ifadeyle, bu kitaplar, her yazarın yanında taşınması gereken bir “refakatçi (*companion***)”dır.

KUTU 0.2: *Vademecum*.- GÜNÜMÜZDE *vademecum* hekimlerin kullandığı ilaç rehberlerinin adıdır. *Vademecum* kelimesi Latince “*vade* (git)”, “*me* (ben)” ve “*cum* (ile)” kelimelerinden oluşur; “benim ile [birlikte] git” anlamına gelir. Yani alıntı ve atıf usûlleri kitaplarının *vademecum* olması, yazarların bu kitapları hep el altında tutması, kendileriyle birlikte taşımaları, nereye giderlerse bu kitaplarla birlikte gitmeleri anlamına gelir.

KUTU 0.3: *Companion*.- *Companion* kelimesi Latince “*cum/com* (ile)” ve “*panis* (ekmek)” kelimelerinin birleşmesinden oluşmuştur. “*Companion*” birlikte ekmek yiyen kişi, “ekmektaş” demektir. Alıntı ve atıf usûlleri kitaplarının yazarların *companion*'u olması, yazarların onlarla birlikte, onlar sayesinde ekmeğini kazanması anlamına gelir. Anglo-Sakson dünyasında pek çok kitabın başlığında *Companion* kelimesi kullanılır. Meşhur üniversitelerin çıkardığı *Companion* kitap serileri vardır: *The Oxford Companion to ...*, *The Cambridge Companion to ...*, *The Princeton Companion to ...* gibi. Bağımsız çıkan *Companion* kitapları da vardır: *A Companion to Metaphysics*, *A Companion to Ethics* gibi.

VII. BU KİTAPTA VERİLEN ÖRNEKLERE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Bu kitapta pek çok örnek verilmiştir. Örneklerle ilgili şu üç hususu açıklamak isteriz.

1. Bu Kitapta Çok Sayıda Örnek Verdik.- Bu kitapta alıntı ve atıf usûlleri- ne ilişkin kurallar çok sayıda örnekle açıklanmaktadır. Bu kitapta alıntı ve atıf usûlleri kuralları önce *teorik olarak* açıklanmakta, sonra da her bir kuralın *uygulanması* örnekler üzerinde gösterilmektedir. Yani bu kitapta alıntı ve atıf usûlleri, hem teorik, hem de pratik olarak incelenmektedir. Eski tabirlerle söylersek, bu kitap, alıntı ve atıf usûlleri konusunda hem *nazarî*, hem de *tatbikî* bir kitaptır.

Nazarî, yani teorik bilgilerden sonra bu bilgilerin nasıl uygulanacağını örneklerle gösterilmesinde büyük bir yarar olduğu açıktır. Pek çok durumda, teorik bilgiler ancak örnekler yardımıyla sindirilir. Yine pek çok durumda, örnekleriyle pekiştirilmemiş bir teorik bilgi kısa sürede uçup gider.

3. Örneklerin Kaynağını Hep Tam Künye Olarak Gösterdik.- Aşağıda göreceğimiz gibi, yukarıda açıkladığımız sebeple yazar isminin çıkarıldığı örnekler dışında, biz, çeşitli kitaplardan alınmış gerçek örneklerin her birinin yanında veya altında örneğin alındığı kitabın tam künye bilgilerini (yazar adı, kitabın başlığı, yayın yeri, yayınevi, yayın yılı, sayfa numarası) verdik. Örneklerin yanında veya altında verdiğimiz künye bilgilerini, tekrarlayan atıflarda dahi, hiçbir zaman kısaltmadık. Yani örneğin alındığı kitaptan, çalışmamızın üst sayfalarında örnek alınmış ve dolayısıyla kitabın tam künyesi daha önce verilmiş olsa bile, izleyen örneklerde, örneklerin kaynağını daima tam künye olarak gösterdik.

VIII. BU KİTABIN PLÂNI

Yukarıda açıklandığı gibi bu kitabın konusu ve keza başlığı “alıntı ve atıf usûlleri”dir. Başlığın kendisinden dahi bu konunun “alıntı usûlleri” ve “atıf usûlleri” olmak üzere ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır.

Bu ayrıma paralel olarak bu kitap da “alıntı usûlleri” ve “atıf usûlleri” olmak üzere *iki kısma* ayrılmaktadır. Aşağıda ayrıntılı bir şekilde göreceğiz; ama şimdiden söyleyelim ki, “alıntı”, bir yazarın bir başka yazardan aldığı kelime veya kelimelerdir. “Atıf” ise alınan bu kelime ve kelimelerin kaynağının gösterilmesidir. Gerek alıntı yapmanın, gerekse atıf yapmanın tâbi oldu birtakım usûller vardır. İşte biz, bu kitabın birinci kısmında “alıntı usûlleri”ni, ikinci kısmında ise “atıf usûlleri”ni inceleyeceğiz. Buna göre kitabımızın kısım plânı şu şekilde olacaktır:

PLÂN:

Birinci Kısım: Alıntı Usûlleri

İkinci Kısım: Atıf Usûlleri

Hâliyle bu kısımlardan her biri de kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Kısım içinde bölüm plânlarını ise aşağıda ilgili kısımda vereceğiz.

* * *

Kitabın kullanılabilirliğini artırmak için kitabın sonuna üç “ek” ekledik. Eklerden birincisi “Alıntı ve Atıf Usûllerinde Kullanılan Semboller” (s.536), ikincisi “Yabancı Kitaplarda Kullanılan Bazı Kısaltmalar ve Latince Bazı Terimler” (s.537-539) ve üçüncüsü “Yabancı Dillerden Türkçeye Alıntı ve Atıf Usûlleri Terimleri Sözlüğü” (s.540-542) başlığını taşıyor.

Kitabımız 16 sayfa uzunluğunda ayrıntılı bir “Dizin” ile sona ermektedir (s.546-561). Bu dizin kitapta aranılan kavramın kolayca bulunmasına yardımcı olacaktır. ■